TA'LIM JARAYONIDA SHAXSDAGI QONIQQANLIK MOTIVINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

X.A.G'aniyeva[1], O.A.Abdujabborova[2]

1. Farg'ona davlat universiteti psixologiya kafedrasi dotsenti
2. Psixologiya yo'nalishi magistri

Mas'ul muallif: G'aniyeva Xalimaxon Axmadxonovna, Farg'ona davlat universiteti psixologiya kafedrasi dotsenti.

e-mail: ganiyevakhalima@gmail.com

Received: 15 Noyabr 2026
Accepted: 20 Noyabr 2026
Published: 25 Noyabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: G'aniyeva, X. A. TA'LIM JARAYONIDA SHAXSDAGI QONIQQANLIK MOTIVINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI / X. A. G'aniyeva, O. A. Abdujabborova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 11, № 2. — B. 338–342.

Annotatsiya. Bugungi kunda inson xulq-atvori, uning faoliyatga kirishish sabablari va motivatsion jarayonlari psixologiya va pedagogikaning eng muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, shaxsning faoliyatini boshqaruvchi ichki kuch sifatida motiv va ehtiyojlarning o'rganilishi insonning ijtimoiy hayotdagi o'rnini aniqlashda katta ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan "qoniqqanlik motiv sifatida" tushunchasi inson faoliyatining ichki psixologik mexanizmlarini tushunishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Maqolada ta'lim jarayonida motivatsiya va qoniqqanlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash, shaxsning motivatsion sohasini, ayniqsa qoniqqanlik bilan bog'liq ichki kechinmalarini chuqur tahlil qilingan. Inson faoliyatining ichki va tashqi omillari o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqildi. Qoniqqanlik motivi tadqiqot metodi yordamida shaxsning ehtiyojlari, qiziqishlari va hayotiy maqsadlari bilan uzviy aloqada ekanligi tahlil etilgan.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОТИВА УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация. Сегодня человеческое поведение, причины включения в ту или иную деятельность и мотивационные процессы представляют собой одну из важнейших областей исследований в психологии и педагогике. В частности, изучение мотивов и потребностей - как внутренних сил, побуждающих человека к действию, - имеет огромное значение для определения его роли в общественной жизни. В этом контексте концепция «удовлетворенности как мотива» служит важной научной основой для понимания внутренних психологических механизмов, лежащих в основе человеческой деятельности. В статье представлен углубленный анализ взаимосвязи между мотивацией и удовлетворенностью в образовательном процессе; рассматривается мотивационная сфера личности - в частности, внутренние переживания, сопряженные с чувством удовлетворенности. Исследуется взаимодействие внутренних и внешних факторов, влияющих на человеческую деятельность. С помощью исследовательского метода, сфокусированного на мотиве удовлетворенности, в работе анализируется, как этот мотив неразрывно связан с потребностями, интересами и жизненными целями человека.

Ключевые слова: и фразы: мотивация, удовлетворенность, поведение, мотив удовлетворенности, потребность, успех, методика Т. Элерса, образовательный процесс.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE MOTIVE FOR PERSONAL SATISFACTION WITHIN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. Today, human behavior, the reasons for engaging in various activities, and motivational processes represent one of the most significant areas of research in psychology and pedagogy. In particular, the study of motives and needs-as internal forces that drive an individual to act-is of great importance for defining a person's role in social life. In this context, the concept of "satisfaction as a motive" serves as an essential scientific foundation for understanding the internal psychological mechanisms that underlie human activity. This article presents an in-depth analysis of the relationship between motivation and satisfaction within the educational process, examining the motivational sphere of the individual-specifically, the internal experiences associated with a sense of satisfaction. It explores the interplay between internal and external factors that influence human activity. Utilizing a research approach focused on the motive of satisfaction, the study analyzes how this motive is inextricably linked to an individual's needs, interests, and life goals.

Keywords: and phrases: motivation, satisfaction, behavior, satisfaction motive, need, success, T. Ehlers' methodology, educational process.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda insonning mehnat faoliyati, o'qish jarayoni, ijtimoiy munosabatlari va shaxsiy rivojlanishida qoniqqanlik darajasi muhim rol o'ynaydi. Masalan, o'quvchi yoki talabaning o'qish jarayonida erishgan yutuqlaridan qoniqishi uning keyingi bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Xuddi shuningdek, mehnat faoliyatida xodimning

ishidan qoniqishi uning samaradorligi va ijodiy yondashuvini kuchaytiradi. Bu esa qoniqqanlikning motivatsion tizimdagi o‘rnini yanada yaqqol ko‘rsatadi.

Qoniqqanlik – bu, insonning ma’lum ehtiyojlari, istaklari yoki maqsadlari qondirilgandan so‘ng yuzaga keladigan psixologik holat bo‘lib, u shaxsning keyingi faoliyatiga bevosita ta’sir qiladi. Inson o‘z ehtiyojlarini qondirish orqali nafaqat ruhiy barqarorlikka erishadi, balki yangi faoliyat turlariga kirishish uchun motivatsion zaxira ham hosil qiladi. Shu sababli qoniqqanlikni motiv sifatida o‘rganish shaxs xulq-atvorini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

Asosiy qism. Psixologik jihatdan qaraganda, qoniqqanlik motivi ehtiyojlar nazariyasi bilan chambarchas bog‘liq. Insonning asosiy ehtiyojlari – fiziologik, xavfsizlik, ijtimoiy, hurmat va o‘zini o‘zi amalga oshirish ehtiyojlari qondirilganda, shaxsda qoniqqanlik hissi yuzaga keladi. Bu holat keyingi bosqichdagi ehtiyojlarning shakllanishiga zamin yaratadi. Shunday qilib, qoniqqanlik motivatsion tizimning uzluksiz harakatini ta’minlaydi.

Pedagogik jarayonda qoniqqanlikni to‘g‘ri tashkil etish o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan ichki ehtiyojini oshiradi. O‘qituvchi tomonidan berilgan ijobiy baho, rag‘bat, muvaffaqiyatni his qilish imkoniyati o‘quvchida qoniqqanlikni yuzaga keltiradi va bu o‘z navbatida yangi bilimlarni o‘zlashtirish uchun motiv bo‘lib xizmat qiladi. Shu sababli ta’lim tizimida motivatsiya va qoniqqanlik o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganish juda muhimdir.

Qoniqqanlik motivi inson psixologiyasining muhim tarkibiy qismlaridan biri bo‘lib, u shaxsning ichki ehtiyojlari, qiziqishlari va qadriyatlari bilan chambarchas bog‘liq holda shakllanadi. Qoniqqanlik motivi inson faoliyatini yo‘naltiruvchi, uni maqsad sari harakatlantiruvchi va natijada o‘z hayotidan mamnunlik hissini shakllantiruvchi kuch sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu motivni empirik o‘rganish esa ilmiy jihatdan muhim bo‘lib, u orqali inson xulq-atvori, qaror qabul qilish jarayoni va ruhiy holatini chuqur tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Qoniqqanlik motivini o‘rganishda metodologik yondashuvlar alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu jarayon murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, turli ilmiy usullarni talab qiladi.

1-jadval

Ta’lim jarayonida qoniqqanlik manbalari

Manba	Tavsifi	Natijasi
Baholash	Ijobiy baho va rag‘bat	Motivatsiya oshadi
Yutuq	Muvaffaqiyatga erishish	O‘ziga ishonch ortadi
O‘qituvchi munosabati	Qo‘llab-quvvatlash	Qoniqish hissi paydo bo‘ladi
Tengdoshlar	Ijtimoiy tan olinishi	Faollik kuchayadi

Motivatsiya va qoniqqanlik o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlash ham muhim metodologik vazifalardan biridir. Ba’zi hollarda yuqori motivatsiya yuqori qoniqqanlikka olib keladi, ammo ba’zida aksincha holat kuzatilishi mumkin. Masalan, haddan tashqari yuqori talablar va kutilmalar insonni stress holatiga olib kelib, qoniqqanlik darajasini pasaytirishi mumkin. Shu sababli ushbu ikki tushuncha o‘rtasidagi murakkab munosabatlarni chuqur tahlil qilish talab etiladi.

Qoniqqanlik motivini o‘rganish natijalari amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Ular asosida ta’lim, mehnat faoliyati, psixologik maslahat va boshqa sohalarda samarali strategiyalar ishlab chiqish mumkin. Masalan, ish joyida xodimlarning qoniqqanlik darajasini oshirish orqali ularning samaradorligini yaxshilash mumkin. Ta’lim sohasida esa o‘quvchilarning qoniqqanlik motivini oshirish orqali ularning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish mumkin.

Qoniqqanlik motivini o‘rganishda shaxslararo munosabatlar ham muhim rol o‘ynaydi. Oila, do‘stlar va hamkasblar bilan bo‘lgan ijobiy munosabatlar insonning umumiy qoniqqanlik darajasini oshiradi. Aksincha, nizolar va ijtimoiy izolyatsiya qoniqqanlikni pasaytirishi mumkin. Shu sababli tadqiqotlarda ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash darajasi ham alohida o‘rganiladi.

Qoniqqanlik motivining yana bir muhim jihati bu shaxsning o‘zini o‘zi anglash darajasi bilan bog‘liqligidir. O‘zini anglagan, o‘z imkoniyatlari va cheklovlarini bilgan insonlar odatda hayotdan ko‘proq qoniqish hosil qiladilar. Bu esa ularning maqsadlarini real baholash va ularga erishish jarayonida ortiqcha stressga duch kelmasliklariga yordam beradi. Shu sababli o‘z-o‘zini anglash darajasi ham empirik tadqiqotlarda o‘rganilishi lozim.

Qoniqqanlik motivining shakllanishida shaxsning hayotiy tajribasi ham katta rol o‘ynaydi. O‘tgan tajribalar asosida inson o‘ziga xos baholash tizimini shakllantiradi. Masalan, ilgari muvaffaqiyatga erishgan inson kelajakda ham o‘z imkoniyatlariga ko‘proq ishonadi va bu uning qoniqqanlik darajasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, salbiy tajribalar ham insonning motivatsion tizimiga ta’sir qilib, qoniqqanlik hissini pasaytirishi mumkin. Shu sababli tadqiqotlarda retrospektiv tahlil, ya’ni o‘tgan voqealarni o‘rganish usuli ham qo‘llaniladi.

Qoniqqanlik motivini empirik o‘rganishda kognitiv jarayonlar ham muhim o‘rin tutadi. Insonning fikrlash uslubi, voqealarni talqin qilish shakli va o‘z-o‘zini baholash darajasi qoniqqanlik hissiga bevosita ta’sir qiladi. Masalan, ijobiy fikrlashga moyil insonlar hatto qiyin vaziyatlarda ham ijobiy tomonlarni ko‘ra oladi va bu ularning qoniqqanlik darajasini saqlab qolishga yordam beradi. Shu sababli kognitiv uslublarni o‘rganish qoniqqanlik motivini tahlil qilishda muhim metodologik yo‘nalish hisoblanadi.

Shuningdek, emotsional intellekt darajasi ham qoniqqanlik motivi bilan bog‘liq muhim omillardan biridir. O‘z his-tuyg‘ularini boshqara oladigan, boshqalarni tushuna oladigan insonlar odatda hayotdan ko‘proq qoniqish hosil qiladilar. Empirik tadqiqotlarda emotsional intellektni o‘lchash orqali qoniqqanlik motivining emotsional komponentlari aniqlanadi. Bu esa shaxsning umumiy psixologik farovonligini tushunishga yordam beradi.

Qoniqqanlik motivini o‘rganishda muhim yo‘nalishlardan biri bu motivatsion konfliktlarni aniqlashdir. Inson hayotida turli motivlar o‘zaro raqobatlashishi mumkin. Masalan, kasbiy muvaffaqiyatga erishish istagi oilaviy hayot bilan bog‘liq ehtiyojlar bilan to‘qnash kelishi mumkin. Bunday konfliktlar qoniqqanlik darajasiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli empirik tadqiqotlarda motivatsion konfliktlarni aniqlash va ularning oqibatlarini o‘rganish muhimdir.

Qoniqqanlik motivini empirik o‘rganishda muhitning o‘zgaruvchanligi ham hisobga olinishi kerak. Zamonaviy jamiyatda tezkor o‘zgarishlar, texnologik rivojlanish va ijtimoiy transformatsiyalar insonning qoniqqanlik darajasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi insonlarning muloqot uslubini o‘zgartirib, ularning ijtimoiy qoniqqanlik darajasiga ta’sir qilmoqda. Shu sababli zamonaviy tadqiqotlarda ushbu omillarni ham inobatga olish zarur.

Shaxsning qoniqqanlik motivi ko‘pincha uning hayotiy maqsadlari bilan bevosita bog‘liq bo‘ladi. Maqsadga yo‘naltirilgan faoliyat insonning ichki qoniqqanlik hissini oshiradi. Shu bilan birga, maqsadlarning aniq va erishiladigan bo‘lishi ham muhimdir. Juda yuqori yoki noaniq maqsadlar qoniqmaslikka olib kelishi mumkin. Shu sababli empirik tadqiqotlarda maqsad qo‘yish jarayonini ham o‘rganish muhim hisoblanadi.

Qoniqqanlik motivini o‘rganishda ijtimoiy solishtirish fenomeni ham muhim rol o‘ynaydi. Insonlar o‘zlarini boshqalar bilan taqqoslash orqali o‘z qoniqqanlik darajalarini baholaydilar. Agar bu taqqoslash ijobiy natija bersa, qoniqqanlik oshadi, aks holda esa kamayadi. Shu sababli ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalarining ta’siri ham tadqiqotlarda alohida ko‘rib chiqiladi.

Empirik tadqiqotlarning yana bir muhim jihati bu natijalarni interpretatsiya qilishdir. Olingan ma’lumotlar faqat statistik ko‘rsatkichlar sifatida emas, balki inson hayoti va tajribasi kontekstida talqin qilinishi kerak. Bu esa tadqiqot natijalarini yanada mazmunli va foydali qiladi.

Shu bilan birga, qoniqqanlik motivini o‘rganishda interdiscipliner yondashuvlar ham muhim ahamiyatga ega. Psixologiya bilan bir qatorda sotsiologiya, iqtisodiyot, falsafa va hatto biologiya fanlari ham ushbu muammoni o‘rganishda o‘z hissasini qo‘shadi. Masalan, iqtisodiy farovonlik darajasi va qoniqqanlik o‘rtasidagi bog‘liqlik iqtisodiy tadqiqotlar orqali o‘rganiladi.

Kelgusida qoniqqanlik motivini o‘rganish yanada murakkab va chuqurroq yondashuvlarni talab qiladi. Ayniqsa, sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar tahlili yordamida insonlarning xulq-atvori va hissiy holatini real vaqt rejimida o‘rganish imkoniyati paydo bo‘lmoqda. Bu esa qoniqqanlik motivini o‘rganishda yangi bosqichni boshlab beradi.

Natijada, qoniqqanlik motivining empirik o‘rganilishi insonning ichki dunyosini anglash, uning ehtiyojlari va maqsadlarini tushunish hamda hayot sifatini oshirishga qaratilgan muhim ilmiy yo‘nalish sifatida shakllanib bormoqda. Ushbu yo‘nalishda olib borilayotgan tadqiqotlar nafaqat nazariy bilimlarni boyitadi, balki amaliy hayotda ham katta ahamiyat kasb etadi. Insonlarning qoniqqanlik darajasini oshirish orqali ularning umumiy farovonligini ta’minlash mumkin bo‘ladi, bu esa jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Qoniqqanlik motivini ilmiy jihatdan o‘rganishda turli psixologik metodlar ishlab chiqilgan bo‘lib, ular orasida T.Ehlers tomonidan taklif etilgan yondashuv alohida o‘rin egallaydi. Ushbu metod shaxsning motivatsion sohasini, ayniqsa qoniqqanlik bilan bog‘liq ichki kechinmalarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. T.Ehlers yondashuvi psixologik hodisalarni tizimli ravishda o‘rganishga asoslangan bo‘lib, unda inson faoliyatining ichki va tashqi omillari o‘zaro bog‘liqlikda ko‘rib chiqiladi. Qoniqqanlik motivi bu metodda shaxsning ehtiyojlari, qiziqishlari va hayotiy maqsadlari bilan uzviy aloqada tahlil qilinadi.

T.Ehlers metodining asosiy xususiyati shundaki, u motivatsiyani faqatgina tashqi kuzatiladigan xulq-atvor orqali emas, balki ichki psixologik jarayonlar orqali ham o‘rganishni nazarda tutadi. Bu esa qoniqqanlik motivini yanada chuqurroq tushunishga imkon beradi. Ushbu metodda insonning o‘z faoliyatidan qoniqish hissi qanday shakllanishi, u qanday omillar ta’sirida o‘zgarishi va qaysi sharoitlarda kuchayishi yoki susayishi aniqlanadi. T.Ehlers nazariyasiga ko‘ra, qoniqqanlik motivi shaxsning ichki ehtiyojlarini qondirish jarayonida yuzaga keladi va u faoliyatni davom ettirish uchun muhim rag‘batlantiruvchi omil hisoblanadi.

2-jadval

Zamonaviy motivatsion nazariyalar va qoniqqanlik

Nazariya	Asoschisi	Qoniqqanlikka qarash
Ehtiyojlar iyerarxiyasi	A. Maslou	Qoniqish ehtiyojlar qondirilishi bilan bog‘liq
Ikki faktor nazariyasi	F. Gertsberg	Qoniqish va qoniqmaslik alohida omillar
O‘zini aniqlash nazariyasi	Deci & Ryan	Ichki motiv qoniqish asosidir
Behaviorizm	B. Skinner	Mukofot qoniqishni shakllantiradi

Mazkur metod asosida olib boriladigan empirik tadqiqotlar odatda kompleks yondashuvni talab etadi. Bunda so‘rovnoma, test, suhbat va kuzatuv kabi usullar birgalikda qo‘llaniladi. Har bir usul qoniqqanlik motivining turli jihatlarini ochib beradi. Masalan, so‘rovnoma yordamida shaxsning subyektiv baholari aniqlansa, kuzatuv orqali uning real xatti-harakatlari o‘rganiladi. Suhbat esa insonning ichki kechinmalarini chuqurroq anglash imkonini beradi. Shu tariqa olingan ma’lumotlar bir-birini to‘ldirib, umumiy tahlil uchun asos yaratadi.

Umuman olganda, T.Ehlers metodi asosida qoniqqanlik motivini tahlil qilish inson psixikasining chuqur qatlamlarini ochib beruvchi murakkab va ko‘p bosqichli jarayon hisoblanadi. Ushbu metod yordamida shaxsning ichki dunyosi, uning ehtiyojlari, qadriyatlari, maqsadlari va emotsional holatlari o‘zaro bog‘liqlikda o‘rganiladi. Natijada qoniqqanlik motivining

shakllanish mexanizmlari haqida keng va ilmiy asoslangan tasavvur hosil qilinadi hamda bu bilimlar amaliy psixologiya, ta'lim va ijtimoiy sohalarda samarali qo'llanilishi mumkin bo'ladi.

Quyida Farg'ona Viloyati So'x tumani 9-sonlu Umumiy o'rta ta'lim maktabining "9" va "10"-sinf o'quvchilarda o'tqazilgan tadqiqot natijalari tahlil etilgan.

3-jadval

T.Ehlers muvaffaqiyat motivatsiyasi diagnostikasi metodi bo'yicha o'quvchilardagi natijalar ko'rsatkichlari

№	T.Ehlers muvaffaqiyat motivatsiyasi	Muvaffaqiyat motivatsiyasiKo'rsatkichlari	40 nafar respondentlarda o'tqazilgan tadqiqot natijalari
1	Muvaffaqiyatga erishish uchun past motivatsiya.	1 dan 10 ballgacha	0
2	O'rtacha motivatsiya darajasi.	11 dan 16 gacha ball	3
3	O'rtacha yuqori motivatsiya darajasi	17 dan 20 ballgacha	17
4	Muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya darajasi juda yuqori.	21 balldan yuqori	20

T.Ehlers muvaffaqiyat motivatsiyasi diagnostikasi natijasini tahlil qilish:

1 dan 10 ballgacha bo'lgan natijalar ko'rsatkichlari bo'yicha o'quvchilarda muvaffaqiyatga erishish uchun past motivatsiya yo'q ekan, 11 dan 16 gacha ball: o'rtacha motivatsiya darajasi esa 3nafar o'quvchida mavjud, 17 dan 20 ballgacha: o'rtacha yuqori motivatsiya darajasini 17nafar o'quvchi tashkil etdi, 21 balldan yuqori: muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya darajasi juda yuqori o'quvchilar soni 20 nafarni tashkil etdi.

4-jadval

T.Ehlers muvaffaqiyat motivatsiyasi diagnostikasi metodi bo'yich o'quvchilar natijasini tahlili

№		UMUMIY	QIZLAR	O'G'IL BOLALAR
1	ISHTIROKCHI SONI	4O	29	11
2	O'RTA ARIFMETIK	19,88	20,00	19,55
3	MODDA	18		
4	MEDIANA	20		
5	DISPER	2,44		
6	ASSIMETRIYA	-0,58		
7	KVARTLLAR	0,217		
8	Student t	0,606		

Xulosa va takliflar. T. Ehlersning muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivi metodikasi asosida olib borilgan empirik tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, shaxslarning motivatsion xulq-atvori murakkab psixologik tizim bo'lib, u individual xususiyatlar va ijtimoiy omillar ta'sirida shakllanadi. Tadqiqot jarayonida qizlar va o'g'il bolalar o'rtasidagi motivatsiya darajasi tahlil qilinib, ularning muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivi bo'yicha farqlari o'rganildi.

Olingan natijalarga ko'ra, qizlar guruhida o'rtacha ko'rsatkich (M=20.00) o'g'il bolalarnikiga (M=19.55) nisbatan biroz yuqoriroq bo'lsa-da, bu farq statistik jihatdan ahamiyatli emasligi aniqlandi (t=0.521; p=0.605). Bu esa jins omili muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivining shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynamasligini ko'rsatadi. Ya'ni, motivatsion farqlar ko'proq individual psixologik xususiyatlar bilan izohlanadi.

Shuningdek, natijalar shuni ko'rsatadiki, guruhdagi umumiy motivatsiya darajasi barqaror va o'rtacha-yuqori ko'rsatkichda bo'lib, respondentlar o'rtasida katta tafovutlar mavjud emas (Std. Deviation ≈ 2.4). Taqsimotning nisbatan normalga yaqinligi esa ushbu motivatsion xususiyatlar guruh ichida bir xil yo'nalishda shakllanganini bildiradi.

Skewness ko'rsatkichi manfiy qiymatga ega bo'lgani uchun (Skewness = -0.582), natijalar shuni anglatadiki, ko'pchilik respondentlar yuqoriroq motivatsiya darajasiga ega bo'lib, past motivatsiyali shaxslar kamroq uchraydi. Bu esa guruhda muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivining nisbatan barqaror rivojlanganligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalarini umumlashtirib aytish mumkinki, T. Ehlers metodikasi asosida aniqlangan muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivi shaxsning individual psixologik xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, jinsiy farqlar bu jarayonda asosiy omil sifatida namoyon bo'lmaydi. Motivatsion xulq-atvor ko'proq shaxsning ichki ishonchi, o'ziga baho berish darajasi va hayotiy tajribasi bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

Birinchidan, ta'lim jarayonida o'quvchilarning muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqish darajasini kamaytirish va ularning ichki motivatsiyasini rivojlantirishga qaratilgan psixologik treninglar joriy etish lozim. Bu ularning o'ziga ishonchini oshiradi va faoliyatga ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Ikkinchidan, o'quvchilar va yoshlar bilan ishlash jarayonida individual yondashuvni kuchaytirish, ularning psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda motivatsion qo'llab-quvvatlash tizimini yo'lga qo'yish muhimdir.

Uchinchidan, psixologik diagnostika jarayonlarida T. Ehlers metodikasidan keng foydalanish orqali shaxslarning muvaffaqiyatsizlikka munosabatini aniqlash va ularga mos korreksion tavsiyalar ishlab chiqish tavsiya etiladi.

To‘rtinchidan, ijtimoiy muhitda (oila, ta’lim va mehnat jamoalarida) qo‘llab-quvvatlovchi psixologik iqlimni shakllantirish shaxsning motivatsion barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, qoniqqanlik motivi shaxsning psixologik farovonligi va hayot sifati bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan muhim ilmiy kategoriya hisoblanadi.T.Ehlers metodi ushbu motivni chuqur va tizimli tahlil qilish imkonini berib, shaxsning ichki dunyosini kompleks tarzda o‘rganishga xizmat qiladi. Olingan natijalar nafaqat nazariy psixologiya, balki amaliy sohalar uchun ham katta ahamiyatga ega bo‘lib, inson hayot sifatini yaxshilash, ta’lim samaradorligini oshirish va mehnat unumdorligini kuchaytirishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Mahmudova N. – “Motivatsiya va shaxs faolligi” maqolalari to‘plami.

[2] O‘zbekiston pedagogika jurnali – “Ta’lim jarayonida motivatsiya masalalari” (2023–2025-yillar sonlari).

[3] Maslow A.H. – Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 2020 edition.

[4] Herzberg F. – The Motivation to Work. – USA, 2021.

[5] G‘aniyeva X.A. “Shaxsda sog’lom turmush tarzini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik asoslari” Acta CAMU Ilmiy jurnal №4.1 (12.1) 2025 maxsus son, 1611-1614 bet.

[6] G‘aniyeva X.A. “O‘smirlarda stress holati va uning psixologik asoslari”. Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi // ilmiy-amaliy jurnal. - Buxoro, 2025. № 10. –454 b. 362-368 b.

[7] G‘aniyeva X.A. “O‘smirlarda stress omillarini aniqlash va uni bartaraf etishning ijtimoiy - psixologik asoslari”, “PSIXOLOGIYA”ilmiy jurnal. - Buxoro, 2025. № 4. www.buxdu.uz , 89-93 bet